

ก 1843

นิคมฯ นิคมฯ ปกณฯ ปกณฯ
สยามรัฐ

ปีที่ ๔๔   ฉบับที่ ๑๔๗๓๑   วันอาทิตย์ที่ ๑๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด : อนาคตยังไร้ทิศทาง

กมลรัตน์ พิทักษ์ธรรม
ฝ่ายวิชาการ
ธนาคารกสิกรไทย จำกัด

นับตั้งแต่ปี 2524 ที่รัฐบาลไทย

ในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้ริเริ่มวางแผนงานที่จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกให้เป็นเขตนิคมอุตสาหกรรม อันเป็นจุดเริ่มต้นของโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ซึ่งเป็นความหวังอันเรืองรองที่เกิดขึ้น พร้อมกับคำขวัญที่ว่า "โตศิwachivachit" โดยมีการนำกิจกรรมชาติจีนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบคิดในเชิงอุตสาหกรรมและพาณิชย์ และมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม และท่าเรือพาณิชย์ รวมถึงชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่พร้อมด้วยระบบสาธารณูปโภคและบริการ แต่นับจากปีที่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบันโครงการดังกล่าวมีการพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า และไม่มีทิศทางที่แน่นอน ทั้งนี้เนื่องจากในส่วนของการพัฒนาอีสเทิร์นซีบอร์ด บทบาทของรัฐบาลมีความสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งนอกจากนี้ยังมีปัญหาความไม่ชัดเจนของจุดยืนของภาครัฐบาลในการสานต่อแผนงานหน่วยราชการว่า 20 หน่วยงานต่างก็ดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่มีการประสานงานให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบ และยังไม่ปรากฏว่ามีหน่วยงานใดติดตามประเมินผล การปฏิบัติตามแผนงานพัฒนาชายฝั่งตะวันออก ปัญหาดังกล่าวเมื่อประกอบกับการชะลอตัวของภาวะเศรษฐกิจโลกในช่วงที่ผ่านมา จึงทำให้แผนงานการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกได้รับผลกระทบเกือบทุกด้าน

เริ่มต้นโครงการ: แผนงานสายหวู

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (Eastern Seaboard) มีจุดกำเนิดจากโครงการสร้างโรงงานโซดาแอช ซึ่งเป็นโครงการร่วมลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียนตั้งแต่เดือนมีนาคม 2523 ซึ่งในเดือนมิถุนายน 2523 รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้ตกลงที่จะสร้างโรงงานโซดาแอชขึ้นในบริเวณแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรี ท่ามกลางการแสดงความวิตกกังวลคัดค้านการเลือกที่ตั้งแห่งนี้องค์จากจะก่อผลเสียต่อสภาพแวดล้อม และปัญหามลพิษ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกรท่องเที่ยวในเมืองพัทยา

ในเดือนธันวาคม 2523 คณะรัฐมนตรีได้จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกคณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่พิจารณาไม่เฉพาะแต่ที่ตั้งโรงงานโซดาแอชเท่านั้นหากยังครอบคลุมถึงการตั้งโรงงานเหล็ก ปูนซีเมนต์และท่าเรือสำเภาในบริเวณแหลมฉบัง และมาบตาพุดโดยพื้นที่การพัฒนาครอบคลุมอาณาบริเวณใน 3 จังหวัดคือชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา

ตามแผนแม่บทของโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด โครงการนี้จะใช้เงินลงทุนประมาณ 100,000 ล้านบาท โดยรัฐบาลจะลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทุกชนิด อาทิ ท่าเรือสำเภาแหลมฉบัง ทางรถไฟเชื่อมฉะเชิงเทรา-สัตหีบ และสายสัตหีบ-มาบตาพุด ท่อส่งน้ำหนองคอก-แหลมฉบัง เป็นต้น โดยคาดว่าโครงการจะก่อให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. ก่อให้เกิดศูนย์กลางอุตสาหกรรมและเมืองใหม่ขึ้น ช่วยบรรเทาความแออัดของกรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคมากขึ้น
2. เป็นก้าวใหม่ของการพัฒนาอุตสาหกรรม เพราะมีทั้งอุตสาหกรรมหลักที่ใช้ประโยชน์จากกิจกรรมชาติ และอุตสาหกรรมเบาเพื่อการส่งออก
3. เกิดประตูบานใหญ่ของประเทศ เพื่อติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ได้แก่ ท่าเรือสำเภาแหลมฉบัง ท่าอากาศยานอู่ตะเภา และเป็นประตูการพัฒนาภาคตะวันออกเชื่อมเหนือไปพร้อม ๆ กัน
4. สร้างงานทั้งทางตรง และทางอ้อม มากกว่า 300,000 คน

ผลกระทบของโครงการ: หลายสิ่งเปลี่ยนไป

โครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด แม้จะเป็นโครงการขนาดใหญ่ แต่เมื่อดูภาพรวมเศรษฐกิจของประเทศแล้ว มีสัดส่วนทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 5 เท่านั้น เมื่อเทียบกับสัดส่วนทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ มีประมาณร้อยละ 20 ซึ่งการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกย่อมมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศ พอสรุป

ได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิต โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสาขาเกษตรกรรมมาเป็นสาขาอุตสาหกรรม การค้า และบริการ
2. การใช้ที่ดินและราคาที่ดิน นับตั้งแต่เริ่มโครงการนี้ขึ้นมาได้มีนักธุรกิจกว้านซื้อที่ดินนอกโครงการ เพื่อนำไปพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ของเมืองปทุมธานีระยะเริ่มแรกราคาที่ดินในย่านมาบตาพุดขึ้นจาก 20,000-30,000 บาทต่อไร่เป็น 40,000-60,000 บาทต่อไร่ และได้ขึ้นเรื่อยมาจนมีราคาสูงถึงไร่ละ 5-7 ล้านบาท ทางด้านการใช้ที่ดินนั้นจากเดิมที่ดินที่เป็นแหล่งเกษตรกรรมได้ถูกแปรเปลี่ยนไปเป็น สนามกอล์ฟ รีสอร์ท โรงแรม และที่สำคัญที่ดินในบริเวณนี้ถูกนำไปใช้เพื่อการเก็งกำไรทั้ง ๆ ที่ดินบางพื้นที่มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูก
3. ผลกระทบต่อการจ้างงานโครงการดังกล่าวทำให้เกิดการจ้างงานไม่น้อยกว่า 300,000 คน ในทางตรงและทางอ้อม ทั้งแรงงานทั่วไปและแรงงานฝีมือที่สำคัญแรงงานต่าง ๆ เหล่านี้เป็นแรงงานจากภาคการเกษตร โดยคนในพื้นที่ขายที่ดินแล้วเปลี่ยนสถานภาพเป็นกรรมกรใช้แรงงาน
4. รายได้ โครงการนี้อาจจะทำให้รายได้ของคนในพื้นที่สูงขึ้นจากการขายที่ดินและค่าจ้างแรงงาน อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งย่อมหมายความว่าค่าครองชีพของประชาชนในพื้นที่จะสูงตามไปด้วย ขณะเดียวกันย่อมเกิดผลกระทบต่อภัยน้ำท่วมได้ระหว่งภูมิภาค และจะมีความ

ตารางที่ 1
แผนฯ พัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกปี 2537

โครงการ	หน่วย ล้านบาท		
	เงินงบประมาณ (2537)	เงินนอกงบประมาณ (2537)	รวม
1. โครงการทางหลวงแผ่นดิน	8,684.4	5,034.1	13,718.5
2. โครงการรถไฟ	2,500.1	832.4	3,332.5
3. โครงการอ่างเก็บน้ำทอสงน้ำ/ระบบประปา	1,040.0	267.5	1,307.5
4. โครงการรณรงค์เพื่อฟื้นฟูบูรณะเมืองพัทยา	1,758.1	-	1,758.1
5. แผนปฏิบัติการพัฒนาพื้นที่ชุมชนแออัดในเขตพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก	1,901.0	1,888.0	3,789.0
รวม	15,881.6	8,022.0	23,903.6

รุนแรงมากขึ้น

อีสเทิร์นซีบอร์ด กับหน้าหรือล้มเหลว

เมื่อต้นปี 2535 โครงการหลักแทบทุกโครงการทั้งที่เป็นโครงการอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในแผนงานอีสเทิร์นซีบอร์ดได้เปิดดำเนินการแล้วเช่นโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติหน่วยที่ 1 และ 2 โครงการอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ 1 (NPC 1) ทั้งขึ้นต้นและขึ้นปลาย ท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมทั้งแหลมฉบังและมาบตาพุด ระบบสื่อสารและโทรคมนาคม ฯลฯ ปัจจุบันโครงการเหล่านี้กำลังอยู่ในระหว่างการทำงานเพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของชุมชนและการลงทุนภาคเอกชนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าที่คาดไว้เดิม ทั้งนี้รัฐบาลยังได้อนุมัติแผนลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพิ่มเติมอีก เพื่อสนับสนุนการพัฒนาโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด เช่น โครงการก่อสร้างทางหลวงสายต่าง ๆ การก่อสร้างทางรถไฟสายคลองสิบเก้า - แก่งคอย โครงการระบบรถไฟโดยสารความเร็วสูงสายกรุงเทพฯ - พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก การพัฒนาแหล่งน้ำ และปรับปรุงระบบส่งและจำหน่ายน้ำในภูมิภาค ตลอดจนการสร้างสถานีบรรจุและแยกสินค้าห้อง (Container) ที่สาทรพระบังเป็นต้น

อย่างไรก็ตาม มีโครงการหลักบางโครงการยังไม่มีมีความคืบหน้าเท่าที่ควร โดยเฉพาะโครงการปุ๋ยเคมี และโครงการ Aromatics ซึ่งเป็นโรงงานปิโตรเคมีขั้นต้นโรงงานในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ 2

ซึ่งขณะนี้ยังไม่เริ่มก่อสร้างโรงงาน เนื่องจากมีความล่าช้าในการหาแหล่งเงินทุนที่ใช้สำหรับการก่อสร้าง

สำหรับโครงการอุตสาหกรรมหลักที่ดำเนินการไปแล้ว มีรายละเอียดดังนี้

1. โรงแยกก๊าซธรรมชาติ ทั้งหน่วยที่ 1 และหน่วยที่ 2 ได้เปิดดำเนินการผลิตในเชิงพาณิชย์ไปแล้ว แต่เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซ LPG และ Ethane ยังมีแนวโน้มสูงขึ้น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จึงกำหนดจะสร้างโรงแยกก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นอีก 2 หน่วย คือ หน่วยที่ 3 ตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับโรงแยกก๊าซธรรมชาติหน่วยที่ 2 คือ ที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และหน่วยที่ 4 ตั้งอยู่ที่อำเภอนนทบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ขณะนี้การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยกำลังดำเนินการเพื่อขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีในการก่อสร้างโรงแยกก๊าซหน่วยที่ 3 ส่วนหน่วยที่ 4 นั้น ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีแล้วเมื่อเดือนมกราคม 2535

2. โครงการอุตสาหกรรมปิโตรเคมี ระยะที่ 1 (NPC 1) โครงการอุตสาหกรรมปิโตรเคมีระยะที่ 1 ทั้งขึ้นต้นและขึ้นปลาย เปิดดำเนินการผลิตในเชิงพาณิชย์แล้ว ตั้งแต่ปี 2533 โดยบริษัทปิโตรเคมีแห่งชาติ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการปิโตรเคมีขึ้นต้น สามารถผลิต Ethylene และ Propylene เพื่อป้อนเป็นวัตถุดิบให้แก่โรงงานปิโตรเคมีขึ้นปลายอีก 4 ราย ได้ถึงร้อยละ 90 ของกำลังการผลิต - หมายเลขโทรศัพท์ไม่เพียงพอ ในเดือนตุลาคม 2535 ท่าเรือแหลมฉบังเพิ่งจะได้รับตู้สายโทรศัพท์เพียง 200 หมายเลขเท่านั้น

แนวทางการแก้ไขปัญหา

เนื่องจากการพัฒนาตามโครงการในพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเกิดความล่าช้า ซึ่งมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งเร่งแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีแนวทางดังนี้

ตารางที่ 2

อุตสาหกรรมที่ลงทุนนอกเขตนิคมฯ ในภาคตะวันออก หน่วย : ล้านบาท

จังหวัด	2534 (ไตรมาสแรก)	2535 (ไตรมาสแรก)	2536 (ไตรมาสแรก)	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)
ชลบุรี	1,100.94	2,408.31	2,860.25	18.77
ปราจีนบุรี	98.27	301.27	677.37	124.84
ระยอง	1,358.28	767.27	2,764.32	200.28

1. รัฐบาลต้องสร้างสภาพที่เอื้ออำนวยให้ในอีก 10 ปีข้างหน้าโครงการนี้จะเป็นอย่างไร เพื่อป้องกันปัญหาที่จะตามมาในอนาคต และจะทำให้ภาครัฐและภาคเอกชนสามารถปรับตัวตามได้ทัน

2. การพัฒนาจะต้องเป็นระบบที่เชื่อมโยงกันได้ทั้งภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นเรื่องแหล่งน้ำ และการท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การเร่งสร้างระบบการคมนาคมในภาคตะวันออกให้เพียงพออย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนา

4. รัฐบาลควรเร่งสร้างความเท่าเทียมในด้านการลงทุน เช่น การกำหนดอัตราดอกเบี้ยการปล่อยสินเชื่อของระบบธนาคารพาณิชย์ หรือการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นการเกื้อหนุนให้เกิดการกระจายการลงทุน ออกสู่ภูมิภาคตามนโยบายที่รัฐบาลกำหนดไว้

บทสรุป

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และถือว่เป็นโครงการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม แต่อย่างไรก็ตามโครงการนี้ยังต้องเผชิญกับปัญหาหลายประการที่ต้องเร่งแก้ไข ซึ่งไม่ใช่เพียงแต่ปัญหาเรื่องระบบสาธารณูปโภคเท่านั้น แต่ยังมีปัญหาที่เกิดจากการเติบโตของโครงการที่ควรจะต้องแก้ไขอย่างจริงจัง เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม ปัญหาที่ชุมชนแออัด ปัญหาแรงงาน ปัญหาสาธารณสุข การศึกษา และปัญหาสังคม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่รัฐบาลควรแก้ไข และเตรียมการป้องกันปัญหาโดยไม่หลีกเลี่ยงหรืออ้างเหตุผลว่าเป็นปัญหาเท่าในอดีต เพื่อให้รอกพ้นจากถดถอยถดถอยไปแต่ละครั้งคราว รัฐบาลควรมองภาพรวมการพัฒนาของประเทศ และความสุขสงบของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเรื่องสำคัญ